

[https://doi.org/10.52505/1857-4300.2022.1\(316\).05](https://doi.org/10.52505/1857-4300.2022.1(316).05)
CZU:821.135.1'25(478).09=161.2

LITERATURA ROMÂNĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN SPAȚIUL CULTURAL UCRAINEAN: ANTOLOGII GENURIALE

Dumitru APETRI

Doctor în filologie, conferențiar cercetător

E-mail: apetri_a@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4374-2154>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” (Chișinău)

The Romanian Literature from the Republic of Moldova in the Cultural Ukrainian Space: Genre Anthologies

Abstract

In this article the author discusses six genre anthologies: three of poetry and the same number of Romanian prose. They were published by Ukrainians between the years 1970 to 1985 – the most active period of occurrence in the Ukrainian literary space the artworks created in the Republic of Moldova in the second half of the twentieth century. The author demonstrates the real contribution of these collections to the creation of a comprehensive image of the Romanian lyrical and epic genre situated in the form of reception. At the same time, the Ukrainian translators and the critical act from both countries in the development and promotion of the anthologies are shown.

Keywords: genre anthologies, selection, lyrical genre, epic genre, creation, contribution, reception, circulation, promotion.

Rezumat

În articolul de față sunt luate în discuție șase antologii genuriale: trei de poezie și tot atâtea de proză românească. Acestea au fost editate de ucraineni în anii 1970-1985 – perioada cea mai activă de prezență în spațiul literar din Ucraina a unor opere artistice create în R. Moldova în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Autorul demonstrează contribuția reală a culegerilor la crearea unei imagini cuprinzătoare asupra genului liric și epic românesc aflat în ipostază de receptare. Totodată, este arătat prinosul traducătorilor ucraineni și a actului critic din ambele republici la elaborarea și promovarea antologiilor.

Cuvinte-cheie: antologii genuriale, selecție, gen liric, gen epic, creare, contribuție, receptare, circulație, promovare.

Efectuând o privire generală asupra procesului de receptare în Ucraina a literaturii și folclorului românesc de la noi din republică, care a pornit în anul

1953 și a durat până în 2017, vom depista prezența următoarelor componente principale: *ediții de autor* – modalitate de durată permanentă, fiind cea mai activă și mai bogată ca număr de unități (47 de cărți); *antologii genuriale* care atestă trei categorii: de poezie, de proză și de creație populară orală; *antologii plurigenuriale*. În articolul de față, vom lua în dezbateri antologiile de poezie și cele de proză (a se vedea compartimentul „Surse” de la finele lucrării). Literatura pentru copii și tineretul școlar, precum și creația folclorică, având specificul lor, impun discuții separate a unităților editoriale respective.

I. Receptare prin antologii de poezie. Exegezele de teorie literară și dicționarele de terminologie literară tratează antologiile ca întruniri de texte integrale sau fragmentare care sunt reprezentative pentru o literatură, pentru opera unui sau a mai multor autori, ce ține de o perioadă a unei literaturi, o specie literară, o anumită orientare, temă, idee etc. Se mai spune că acest gen de lucrări este folosit și pentru cunoașterea literaturilor ce aparțin diverselor popoare. Anume această ultimă destinație o au cele trei culegeri antologice de opere poetice: *Весняні кодри* – *Codrii de primăvară* (aici și în continuare, traducerea ne aparține), *Молдавська радянська поезія* – *Poezia sovietică moldovenească*, *Ліре інфрățițe* – *Збратані ліри*, editate de ucraineni cu scopul de a oferi cititorilor din patria lor imagini de proporții asupra unor fațete ale poeziei create în R. Moldova până la finele anilor '70 ai secolului trecut. Pentru toate trei lucrări antologice e comun faptul că întrunesc materie poetică, dar fiecare dintre ele are la bază un criteriu selectiv aparte. Prima cuprinde opere ale generației tinere de poeți, a doua e alcătuită din poezia creată de diverși scriitori din R. Moldova în perioada sovietică, a treia conține dedicații versificate moldovenești consacrate Ucrainei și omagii poetice ucrainene adresate Moldovei.

Prima culegere, care întrunește texte din opera a 44 de poeți, constituie un aport solid la procesul de familiarizare a cititorului ucrainean cu o bună parte a genului poetic din R. Moldova. În mod întemeiat, în adnotare se constată că textele alese sunt unite prin fidelitate față de cele mai înalte idealuri ale contemporaneității, prin spirit internaționalist, bogăție de idei, varietate de intonații și ritmuri. Contextul receptor ucrainean – care conținea, până în 1973, doar două ediții ale poveștii versificate „Andrieș” a lui Em. Bucov, culegerea lui Petrea Darienco „Întâlnire cu prietenii” și o plachetă, modestă ca volum, de poezie vieriană *Паўдыза* – *Curcubeul*, destinată preșcolarilor și vârstei tinere școlare, a fost completat cu multiple viziuni poetice reprezentate de generația anilor de război (P. Boțu, I. Bolduma, I. Vatamanu, P. Cărare, D. Matcovschi, Arh. Cibotaru, V. Teleucă, M. I. Cibotaru, Marcela Benea ș.a.), precum și cu creații ale poeților mai tineri: N. Dabija, V. Romanciuc, L. Lari, S. Belicov, N. Josu, Iu. Filip, T. Știrbu etc.

În prefața semnată de criticul și istoricul literar M. Cimpoi se constată că: generația de poeți, întrunită în această antologie, poate fi caracterizată prin cuvintele cântecului popular „Cu cât cânt, atâta sânt”; ea reia drept călăuză motive

ale folclorului național; sunt capabili a pune semnul egalității între poezie și viață; dau dovadă de o cuprindere epică a realității; spiritul lor cetățenesc e expresia unei credințe interne în forța versului. Pe bună dreptate se afirmă că avem de a face cu o generație de poeți de orientare psihologică (Cimpoi, 1973, p. 7).

Autorul prefeței subliniază în mod expres următoarele: „Începând cu Grigore Vieru și încheind cu Aurel Ciocanu, care adineauri a debutat, pretutindeni aflăm o legătură strânsă cu cititorul, iar bunătatea și gingășia poporului nostru face parte din intraductibilul „dor”. Poeții sunt încrezători în modalitățile de reflectare artistică, iar generozitatea și seninătatea simțirii lor provin din marele sentiment de iubire față de pământul natal, față de popor. A imprima poeziei scopuri ale vieții e tendința generală a tinerei literaturi moldovenești, care crește din adâncurile poporane” (Cimpoi, 1973, p. 8). Cam acestea ar fi laitmotoarele și tendințele mai evidente ale culegerii „Codrii de primăvară”.

Alți parametri importanți ai antologiei: amploarea epică a receptării realității ce s-a materializat în poeme lirico-epice bogate în evocări tematice și filosofice, deci e o generație de poeți cu orientări etico-psihologice și morale, care au determinat formule preponderent lirice. Textele semnate de Gr. Vieru, I. Bolduma, D. Matcovschi, I. Gheorghiuță, V. Romanciuc, Al. Negriș, N. Dabija, M. Benea, L. Lari sunt o mărturie certă în acest sens.

E bogată această unitate editorială și sub aspect stilistic. Lecturând poeziile și poemele semnate de P. Boțu, I. Vatamanu, N. Esinencu, P. Cărare, An. Codru, L. Damian, dar și texte ale celor mai tineri (Iu. Cârchelan, L. Sobiețchi, Iu. Filip și alții), cititorul ucrainean va surprinde simțul acut al dialogului intertextual, predispoziții epice, evocări elegiace, formule indirecte de exprimare a adevărului, sinteze ale liricului cu epicul, tonalități parodice și ironice, persiflări, poante moralizatoare, poeticitate orală, definiții metaforice, vervă satirică, interiorizare orfică, viziuni panteiste, trăire baladescă și reverii emoționante.

Prin urmare, antologia „Codrii de primăvară” a adus în contextul receptor ucrainean un șir de laitmotive tematice distincte, viziuni noi existențiale și o varietate stilistică marcată, în linii mari, de originalitate. Într-un eseu al subsemnatului, intitulat „Noblețe”, se stipula: „Titlul *Codrii de primăvară* nu e o simplă denumire ce i s-a dat unei unități bibliografice de ordine, el constituie o apreciere. Poezie *polifonică* – vrea să sugereze vocabula *codrii*. *Plină de seve mereu primenitoare*, precizează determinativul *de primăvară*. Florilegiul de poezie tânără emană un aer festiv, dar el exprimă și un adevăr: în cununa poetică a tineretului aflăm plăsmuiri de autentică strălucire. Ne referim la operele semnate de Gr. Vieru, L. Damian, V. Teleucă, P. Cărare și D. Matcovschi care sunt recunoscuți și îndrăgiți nu numai în Moldova (...). Așadar, „Codrii de primăvară” e mărturia nobleței și a încrederii în viitorul tinerilor creatori de poezie moldovenească” (Apetri, 1979, p. 6). Tot subsemnatului îi aparține și un articol în care se pronunță asupra acestei antologii (Apetri, 1974, p. 139-144).

Următoarea culegere antologică de poezie, intitulată „Молдавська радянська поезія” – „Poezia sovietică moldovenească”, a apărut în 1975. E întocmită de poetul Gheorghe Vodă și de ucraineanul Andrii Miastkivskii, poet și traducător. Ediția dispune de studiul introductiv „Поезія оновленого краю” – „Poezia plaiului înnoit” semnat de Simion Cibotaru, critic și istoric literar, despre care în „Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2010” se spune că „analizează procesele literare prin prisma ideologiei timpului, de pe poziții strict partinice” (2010, p. 124), adică în cheie sociologist-vulgară. Scopul acestei antologii a fost să ofere un tablou al poeziei create de generația de scriitori în vârstă din R. Moldova, începând cu anii '30 ai secolului al XX-lea și încheind cu creația câtorva poeți născuți în primii ani de război: I. Vieru, P. Dudnic, Gh. Ciocoi și Aur. Ciocanu.

Spre regretul nostru, acest scop a fost realizat doar parțial. Cauza: prezența cumpănitoare în volum a textelor care elogiază idealurile comuniste, revoluția socialistă din 1917, viața colhoznică, pretins nouă și îmbelșugată, partinitatea, leniniana, nume de persoane compromise – Gr. Kotovski, Pavel Tkacenko ș.a. Alături de acestea, figurează texte în care este blamată lumea capitalistă, burghezia.

În anii de dominație pe plaiurile moldave a puterii sovietice, s-a întâmplat că mai mulți dintre scriitori au păcătuit cu câteva texte elogioase, ditirambice, unii cu două-trei, alții cu mai multe, dar nu acestea au creat, până la urmă, fața adevărată a poeziei ce aparține generației de scriitori în vârstă. Creația poetică a unor astfel de personalități precum sunt: G. Meniuc, N. Costenco, V. Levițchi, Val. Roșca, P. Zadnipru, Aur. Busuioc, P. Darie, Vit. Tulnic, V. Teleucă, P. Boțu, I. Bolduma, Gh. Vodă, Gr. Vieru, I. Vatamanu, An. Codru, M. I. Cibotaru, I. Gheorghită, D. Matcovschi, N. Esinencu, An. Ciocanu, P. Dudnic și Aur. Ciocanu, dispune de un număr solid de texte pătrunse de idei nobile, bogate în trăiri umane exprimate într-un stil măiestrit, emoționant, memorabil, întruchipate în tonalități luminoase, atractive. Păcat că această antologie lacunară a apărut într-un tiraj de cinci mii de exemplare, iar precedentă, care, în linii mari, e una reușită, a apărut doar în trei mii de unități editoriale.

O altă lacună: puține de tot sunt constatările din studiul introductiv (în total, nouă pagini de carte), pe care le putem accepta. De exemplu, faptul că dezvoltarea literaturii din actuala R. Moldova, până la 1940, a mers pe căi diferite: în RASSM într-un fel, în Basarabia, în alt fel; că antologia cuprinde personalități cu biografii diferite și că poeții reprezintă individualități deosebite care privesc realitatea în mod distinct; că în anii '50 se prefigurează o tendință de fortificare a filonului liric; că poeții moldoveni muncesc cu spor asupra traducerii în limba lor maternă a operelor din clasică și din poezia contemporană rusă, dar și din poezia altor popoare conlocuitoare în URSS. Privite în plan comparativ, e diferită contribuția primelor două antologii la completarea unei imagini integrale asupra actului poetic din R. Moldova: prima aduce un prinos substanțial, cea de a doua – unul minor și neînsemnat.

Insuccesul volumului din 1975 impune editarea unei noi culegeri antologice care să reflecte starea reală a făgașului poetic de la noi din republică și din cadrul literelor românești din nordul Bucovinei și Ținutul Herța. Mă refer la aceste două zone nu întâmplător. În prima antologie, dintre poeții din nordul Bucovinei figurează doar M. Morăraș, în cea de a doua lipsesc totalmente nume de poeți din actuala regiune Cernăuți.

Eșecul acestei unități editoriale a cauzat lipsa unor recenzii în presa din spațiul basarabean și ucrainean. Ea a dispus de un eseu scris în cheie festivă de V. Pianov, critic și traducător ucrainean (Pianov, 1979, p. 11, 14), și de două materiale de ordin general, în care această antologie este doar nominalizată: unul a apărut la noi în republică altul, în Ucraina (Apetri, 1981, p. 4).

La finele anilor '70, la Chișinău, iese de sub tipar culegerea antologică bilingvă, în românește și ucrainește, *Lire înfrățite – Збратані ліри* (1979), selecție și postfață de Dumitru Apetri. Aceasta întrunește poezia Moldovei postbelice dedicată Ucrainei și creația poetică a Ucrainei consacrată plaiului pruto-nistrean. Deci, la baza selecției s-a aflat principiul tematic. Serialul de opere versificate (28 de poezii și poeme ale moldovenilor și tot atâtea ale ucrainenilor) este obolul ei la configurarea unui filon tematic al genului poetic din cadrul literaturilor respective. În postfață se constată: „Plaiul moldav apare în poezia ucraineană în culori din cele mai luminoase și pitorești (...). Cu noi aspecte ideatice și emotive se îmbogățeste după război și tematica ucraineană din poezia moldovenească (...). Tendința mereu sporindă a moldovenilor și a ucrainenilor spre cunoașterea reciprocă prin intermediul literaturii și artei e alimentată de conștiința că o cultură progresistă poate fi făurită numai asimilând creator moștenirea spirituală a altor popoare” (Apetri, 1979, p. 170-171). Așadar, tematica abordată a fost ilustrată reușit.

Nu am fi obiectivi, dacă am spune că această unitate editorială a făcut abstracție de laitmotivele, noțiunile și numele preferate ale ideologiei sovietice totalitare (Moscova, Kremlinul, Lenin, partidul, comsomolul, Aurora, Kotovski ș.a.), dar intuiția sănătoasă a făuritorilor de creație poetică din Moldova și Ucraina a determinat prezența cumpănitoare în texte a noțiunilor *doină*, *dumă*, *casa mare*, a toponimelor *Nistru*, *Nipru*, *Dunărea* îndrăgite, onorate, venerate și sacralizate atât de românii moldoveni, cât și de ucrainenii. Un loc de seamă, în cadrul dedicațiilor, îl ocupă antroponimele: Eminescu, Creangă, Șevcenko, Stefanik, precum și numele altor creatori de valori spirituale dintr-un spațiu și din celălalt. Aspectele tematice, realiile și modalitățile de evocare poetică sunt diverse. Un laitmotiv aparte îl constituie schimbul de valori spirituale și îmbogățirea reciprocă, materializată în fenomenul numit întrepătrundere. În acest context, aducem doar un exemplu poetic grăitor din poemul „Fericirea noastră” de Petru Zadnipru: „*Ой на горі...*” auzeam adesea/ Și ecoul se pierdea în hău .../ Îmi părea că-n glasul lui Olesea/ Lin răsună „frunză verde” – al meu.” (*Lire înfrățite*, 1979, p. 143).

Datorită căldurii evocărilor și prevalării în cadrul materiei poetice a noțiunilor sacre pentru ambele popoare, culegerea antologică *Lire înfrățite – Збратані ліри* s-a bucurat de ecouri favorabile atât în presa din R. Moldova, cât și în cea din Ucraina (Apetri, 2020, p. 42).

II. Receptare prin antologii de proză. Dacă interesul ucrainenilor pentru genul poetic al românilor din R. Moldova s-a realizat în anii '70 ai secolului trecut, fapt la care ne-am referit în compartimentul premergător, atracția pentru proză s-a înfăptuit în deceniul următor. Lucrul firesc, întrucât plaiul mioritic, din adânc de vremi, a preferat slova versificată care este însuflețită și înnobilită de ritmicitate și duioșie. Ca și în cazul creației poetice, trei sunt culegerile antologice care au inclus în contextul literar ucrainean opere epice făurite în republica noastră.

În 1980, editura „Дніпро” a scos de sub tipar volumul *Молдавське радянське оповідання – Povestirea sovietică moldovenească* (selecție Ion Podoleanu), care cuprinde 20 de narațiuni, cu preponderență nuvele, semnate de prozatorii din generația în vârstă. Până la data apariției acestei antologii, în contextul cultural ucrainean figurau, cu anumite opere, prozatorii: I. Druță, G. Meniuc, A. Marinat, Ana Lupan, Ar. Șalari, Sp. Vangheli, I. C. Ciobanu, I. Canna și Em. Bucov. Lucrarea nominalizată a inclus în circuit, alături de câteva personalități cunoscute, următoarele nume noi: Vl. Beșleagă, P. Boțu, Iacob Burghiu, A. Busuioc, V. Vasilache, Iosif Gaisaniuc, Vl. Ioviță, R. Lungu, Gh. Malarciuc, Vera Malev, D. Matcovschi, Victor Prohin și M. G. Cibotaru. Prin urmare, numărul modest de narațiuni epice moldovenești, ce se afla în ipostază de receptare în Ucraina, s-a îmbogățit substanțial cu nume și opere noi.

E regretabil doar faptul că această unitate editorială e lipsită de așa-numita escortă: studiu introductiv, prefață sau postfață, informații biobibliografice despre prozatori. Ea dispune doar de o adnotare foarte sumară. Bucură însă faptul că a apărut într-un tiraj solid – 25 de mii de exemplare. Numărul de unități tipografice al antologiilor de poezie a fost mult mai mic, variind între trei și cinci mii.

Promovarea generației de prozatori în vârstă printre autorii prezenți în contextul ucrainean cu cărți aparte, editate până la apariția primei antologii de proză, dar și în antologia apărută în 1980, a determinat editura ucraineană „Молодь” să elaboreze culegerea antologică *Мелодії кодр – Melodiile codrilor* (Київ, 1984), selecție Eugen Lungu, prefață Vl. Beșleagă. Aceasta întrunește proze ce aparțin următorilor scriitori, tineri pe atunci: I. Bogatu, I. Bradu, N. Vieru, I. Vicol, An. Gondiu, V. Dumbrăveanu, Vl. Zbârciog, L. Istrati, Viorel Mihail, H. Moraru, C. Munteanu, Iu. Nicuță, Victor Prohin, N. Roșca, N. Rusu, Gh. Urschi, Silvia Celac și I. Iachim. Așadar, cititorului ucrainean i s-a propus acum scrieri epice dintre cele mai proaspete și mai noi prin viziune, problematică și colorit. De menționat că o bună parte dintre acestea abordează probleme actuale ale vieții tineretului din republică.

În prefața intitulată „Pe potecile sufletului”, autor Vl. Beșleagă, se menționează că, în spațiul pruto-nistean, acum (adică în timpul apariției antologiei) proza a ieșit în prim plan ca gen literar și că e solidă ponderea ei „în procesul de cercetare și reflectare artistică a celor mai complicate și mai influente evenimente din viața republicii (...), că tinerii au adus un suflu nou în literatura moldovenească actuală prin: aderența la fâgașul artei populare, însușirea celor mai bune tradiții ale artei și literaturii noastre clasice, stilul propriu fiecăruia dintre autori, modalitatea individuală de a privi, simți, înțelege și a oglindi faptele realității, transformându-le în fenomene ale artei” (Beșleagă, 1984, p. 5-6). Forța de atracție a acestei culegeri o sporesc, de asemenea, calitatea traducerii, înalta executare poligrafică, calitatea pozelor și sobrietatea informației biobibliografice.

Tot în prima jumătate a anilor '80 a apărut și cea de a treia culegere antologică de proză, cu titlul *Сучасна молдавська повість – Povestirea moldovenească contemporană* (Київ, Дніпро, 1985), care însumează doar patru scrieri semnate de doi prozatori în vârstă și de doi relativ tineri, chiar în anul când această carte a fost scoasă de sub tipar. Este vorba despre *Clopotnița* lui I. Druță (cunoscuta traducătoare ucraineană Marina Slovianova, a preferat titlul cu care originala narațiune apăruse în limba rusă, *Заняв спелой айвы – Aromă de gutuie coaptă*), *Dâmbul unde nu se pune vie*, de Ariadna Șalari, *Motanul sălbatic*, de N. Vieru și *Șoimul meu iubit*, de Aurel Scobioală.

Necesitatea publicării acestei antologii (selecție – savantul filolog St. Semcinsky, promotor activ al dialogului cultural-literar moldo-ucrainean) este înțeleasă. Au fost incluse în contextul receptor patru povestiri dintre cele mai apreciate. Dacă I. Druță și Ariadna Șalari erau cunoscuți de cititorul ucrainean, prin mijlocirea unor cărți de autor, publicate la Kiev în anii '60-'70, iar N. Vieru prin narațiunea epică „Maria”, apoi numele și scrierea nominalizată a lui A. Scobioală au apărut în premieră în spațiul literar ucrainean.

În adnotarea volumului se constată: „În culegere sunt prezentate cele mai bune opere ale scriitorilor sovietici moldoveni din generația în vârstă și din cea tânără. I. Druță, N. Vieru, A. Scobioală povestesc despre satul moldovenesc contemporan, abordează probleme sociale și moral-etice ale contemporaneității. De pe poziții umaniste este reflectată tragedia Marelui Război pentru Apărarea Patriei în povestirea Ariadnei Șalari” (*Сучасна*, 1985, p. 4). Se face aici referință la narațiunea epică „Dâmbul unde nu se pune vie”. E de salutat, de asemenea, prezența compartimentului „Informații despre autori”, bogat în date biobibliografice, precum și tirajul de zece mii de exemplare care a asigurat accesibilitatea ediției la consumatorii ucraineni de scrieri epice.

Pronunțându-ne asupra structurii și a aportului celor trei antologii la crearea și completarea imaginii despre genul liric moldovenesc, găsim de cuviință să nominalizăm traducătorii care și-au adus aportul cel mai de seamă la elaborarea

acestor unități editoriale valoroase. Printre tălmăcitorii cei mai activi ai primei antologii se numără următorii scriitori și traducători ucraineni: Andrii Miastkivskii, Olesi Lupii, P. Skunți, Vol. Zabaștanski, Vol. Luciuk, Sv. Iovenko, Vol. Zatulâviter și Vol. Kolomieți. Toți aceștia sunt autori de numeroase opere literare, semnatari de diverse scrieri traduse de ei în limba ucraineană, posesori de premii literare și distincții, membri ai Uniunii Scriitorilor din Ucraina.

La elaborarea celei mai voluminoase antologii, apărute în 1975, au participat în modul cel mai activ poeții, prozatorii și traducătorii A. Miastkivskii, Viktor Baranov, Ivan Nemerovici, poetul, prozatorul și dramaturgul Gr. Usaci. Bucură mult faptul că printre cei nominalizați întâlnim și câteva personalități de prim rang din cadrul literaturii ucrainene: Pavlo Tâcina, Boris Oliinik, Ivan Draci și Stepan Oliinik. Aceștia au contribuit la recrearea în limba lui Taras Șevcenko a unor poezii și poeme semnate de Gr. Vieru, P. Darie și Iosif Balțan.

La transpunerea în limba română a dedicațiilor ucrainene, incluse în volumul „Lire înfrățite – Збратані ліри”, au participat în modul cel mai activ poeții I. Gheorghîță, un bun cunoscător al limbii ucrainene și al tezaurului literar din patria lui Taras Șevcenko, și Al. Negriș. E de menționant, de asemenea, contribuția lui V. Levițchi și a lui Igor Crețu, cel mai de seamă traducător din spațiul pruto-nistean. La recrearea în limba ucraineană a omagiilor poeților români și-au dat concursul cel mai activ A. Miastkivskii și poeții din regiunea Cernăuți A. Bukovinskii, Mihailo Tkaci, Anatol Dobreanskii și Bogdan Melniciuk. Datorită acestor personalități, mesajul și farmecul artistic al dedicațiilor de limba română și-a făcut cale spre admiratorii de creație poetică din patria lui T. Șevcenko.

Printre cei mai activi tălmăcitori ai scrierilor din antologia „Povestirea sovietică moldovenească” se numără St. Semicinsky, V. Pianov, M. Slovanova, An. Litvinenko și A. Miastkivskii. La traducerea textelor incluse în volumul „Melodiile codrilor” s-a remarcat în mod deosebit Galina Berejna, figură care dispune de experiență în recrearea operelor literare românești în limba ucraineană. Ea este urmată de scriitorii și traducătorii: Viktor Baranov, Mikola Cișcevîi, Vol. Zatulâviter și Liudmila Popovcenko. Culegerea antologică „Povestirea moldovenească contemporană” i-a avut ca tălmăcitori pe St. Semicinsky, G. Berejna, M. Slovanova, Mikola Cișcevîi, precum și pe Natalia și Valerii Grițai, două nume noi în această activitate.

Concluzii. Este considerabilă contribuția celor trei culegeri antologice de poezie la procesul de familiarizare a cititorului ucrainean cu genul liric moldovenesc. Între copertele lor se află trei generații de poeți născuți între anii '20-'70 ai secolului trecut. Arsenalul de creație poetică, pus în circulație de aceste unități editoriale, se distinge printr-o diversitate de trăiri umane, formule stilistice și atitudini emoționale, care îmbogățesc substanțial patrimoniul artistic deja aflat în proces de receptare.

De neprețuit este, în sensul arătat mai sus, și aportul celor trei antologii ce întrunesc scrieri ale genului epic. Acestea au familiarizat contextul cultural-receptor cu peste 40 de scrieri narative moldovenești. Toate aceste opere dispun de o tematică diversă și de viziuni individuale asupra aspectelor zugrăvite. Bineînțeles, nivelul de dezvăluire e diferit de la o personalitate la alta. Bucură însă următorul fapt: procesul de receptare a operelor lirice și epice moldovenești în spațiul ucrainean e permanent. S-a întâmplat însă ca intensitatea procesului să fie diferită: între anii '50-'80 fenomenul s-a aflat în ascensiune, iar în deceniile următoare – în diminuare. Eforturile ucrainenilor de a contribui prin antologii genuriale la crearea unor viziuni cuprinzătoare asupra genului liric s-au localizat în anii '70, iar asupra creației epice – în anii '80. Dacă numărul de antologii de poezie e egal cu cel al antologiilor de proză, atunci asigurarea circulației prin unități editoriale atestă o discrepanță evidentă: tirajul antologiilor de poezie numără 13 mii de exemplare, iar cel al culegerilor de proză – 42 de mii.

Faptul dat impune următoarea concluzie: în rândurile cititorilor ucraineni de opere artistice prevalează interesul pentru genul epic. Această preferință își are suportul ei intern, dar rămâne neînțeleasă următoarea situație: în anii '50-'80, editurile din Ucraina au oferit cititorilor săi 18 cărți de proză, iar în cele patru decenii care au urmat – doar 11. E o realitate pe care o constatăm, dar decizia de a interveni în procesul de receptare și de a-l dirija aparține exclusiv domeniului literar ucrainean.

Referințe bibliografice:

- APETRI, Dumitru. Noblețe. În: *Literatura și Arta*, 1979, 27 sept., p. 6.
- APETRI, Dumitru В русле плодотворной традиции. În: *Кодры*, 1974, nr. 8, p. 139-144.
- APETRI, Dumitru. Al prieteniei cânt înălțător. În: *Lire înfrățite – Збратані ліри*. Chișinău: Literatura Artistică, 1979.
- APETRI, Dumitru. *Biobibliografie*. Chișinău: CEP USM, 2020.
- APETRI, Dumitru. Soli ai prieteniei. În: *Învățămintul public*, 1981, 11 febr., p. 4.
- BEȘLEAGĂ, Vladimir. На стежинах души – Ре потечиле sufletului. Prefață. În: *Мелодії кодр – Melodiile codrului. Оповідання молодих молдавських письменників*. Selecție și traducere de E. Lungu. Київ: Видавництво „Молодь”, 1984, p. 5-6.
- SIMPOI, Mihai. Поетичні карби життя – Соморі poetice ale vieții. În: *Весняні кодри*. Київ: Молодь, 1973.
- Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010*. Chișinău: Editura Prut, 2010.
- Lire înfrățite – Збратані ліри*. Chișinău: Literatura Artistică, 1979.
- PIANOV, Volodimir. Freamăt de codru. În: *Moldova*, 1979, nr. 9, p. 11, 14.
- Сучасна молдавська повість*. Antologie. Київ: Дніпро, 1985.

Surse

Весняні кодри: Молода поезія Молдавії. Selecție: V. Pianov, M. Cimpoi. Colectiv de traducători; Comori poetice ale vieții – prefață de M. Cimpoi. Київ: Молодь, 1973. 256 p.

Молдавська радянська поезія: Антологія. Selecție: Gh. Vodă, Andrii Miastkivski. Colectiv de traducători. Poezia plaiului înnoit – studiu introductiv de S. Cibotaru. Київ: Дніпро, 1975. 326 p.

Lire înfrățite – Збратані ліри. Selecție și postfață („Al prieteniei cânt înălțător”) de D. Apetri. Colectiv de traducători. Chișinău: Literatura Artistică, 1979. 176 p.

Молдавське радянське оповідання: Збірник. Selecție: I. Podoleanu, Colectiv de traducători. Київ: Дніпро, 1980. 223 p.

Сучасна молдавська повість. Selecție: Stanislav V. Semcinsky. Trad. din mold. Colectiv de traducători. Київ: Видавництво „Дніпро”, 1988. 232 p.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socio-culturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MEC.